

Beslut om föreskrifter och skötselplan för naturreservatet Mössebergs östsluttning i Falköpings kommun

Innehåll

Beslut om bildande och skötselplan
Syfte
Beslut om föreskrifter
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Ärendets handläggning
Skälen för beslut
Upplysningar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Skötselplanekarta
Bilaga 5. Naturvärden
Bilaga 6. Friluftsanordningar
Bilaga 7. Kulturvärden
Bilaga 8. Sändlista remiss

Administrativa uppgifter

Namn: Naturreservatet Mössebergs östsluttning
NVRID: 20409111
Kommun: Falköping
Län: Västra Götalands län
Fastigheter: Del av Bestorp 12:12, Mösseberg 47:15, Mösseberg 49:10, Jättene 33:6, Jättene 27:2, samt Friggeråker 25:8.
Markägare: Falköpings kommun

Kommunledningsförvaltningen

Naturvårdsförvaltare: Falköpings kommun
Areal: 47,5 ha
Natura 2000-beteckning: SE0540158 Mössebergs östsluttning
Naturgeografisk region: Falbygden

Beslut om bildande och skötselplan

Falköpings kommun förklarar det område som avgränsats på kartan i bilaga 1 som naturreservat. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808). Falköpings kommun fastställer skötselplanen i bilaga 3. Beslutet är fattat med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken.

Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- Bevara och utveckla ädellövdominerade skogar med stora populationer krävande lundväxter och hotade/sällsynta kryptogamer.
- Strukturer som varierande trädålder inklusive gamla träd och död ved i olika dimensioner ska förekomma i riklig omfattning i skogsmiljöerna.
- Bevara rikkärret och lokaler för guckusko.
- Bevara och utveckla hävdade gräsmarker och brynmiljöer med bärande buskar och träd i anslutning till den ädellövriska brantskogen.
- Bevara och utveckla ett värdefullt tätortsnära friluftsområde.
- Bevara och utveckla flera strategiska utsiktsplatser.
- Bevara följande inom området förekommande naturtyper och arter som ingår i EU:s nätverk av skyddsvärda områden, Natura 2000, i gynnsamt tillstånd: 7230 Rikkärr, 9160 Näringsrik ek- eller ek-avenbokskog, 9180 Ädellövskog i branter, 9190 Näringsfattig ekskog, 1902 Guckusko.

Syftet ska tryggas genom att:

- Skogen i huvudsak lämnas till fri utveckling.
- Avverkning och röjning av inväxande gran samt främmande trädslag får ske.
- Rikkärret bevaras öppet och orört med en opåverkad hydrologi.
- I kanten mellan lövskog och öppen slättermark vidta åtgärder för att gynna och förstärka skogsbryn med bärande träd och buskar.
- Betesmarker och slättermarker hävdas så att deras hävdberoende naturvärden bevaras och utvecklas.
- Leder, stigar, friluftsanordningar och utsiktsplatser underhålls.

Beslut om föreskrifter

Falköpings kommun beslutar att följande föreskrifter ska gälla i naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

A. Föreskrifter om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden (7 kap 5 § miljöbalken)

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. Avverka skog, gallra, röja eller utföra skogsvårdsåtgärd.
2. Ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle.
3. Anordna upplag, tippa eller fylla ut med massor.
4. Borra, spränga, schakta, gräva eller bedriva täkt av något slag.
5. Markavvattna, skyddsdikey, rensa, eller kulvertera dikey, dämna eller utföra någon åtgärd som påverkar området hydrologiska förhållanden.
6. Använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, tillföra kalk eller andra växtnäringsämnen.
7. Anlägga eller bredda väg eller stig.
8. Uppföra byggnad eller anläggning.
9. Uppföra mast, torn, vindkraftverk eller liknande anordning.
10. Anlägga mark- eller luftledning.
11. Uppföra älgorn, gömsle eller liknande konstruktion för jakt eller friluftsliv.

Föreskrifter enligt A ovan gäller inte i följande fall:

1. När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel.
2. Vid reparation och underhåll av befintliga stigar, vägar, markledningar och belysning.
3. Träd och buskar får tas ned utmed gränsen till hustomterna om de orsakar olägenhet för husägaren.
4. Uppföra byggnad som behövs för djurhållningen inom skötselområde 10.
5. Flytta stenar och block om det är nödvändigt p.g.a. rasrisk över stigar och vägar.

B. Föreskrifter om skyldighet att tåla visst intrång (7 kap 6 § miljöbalken)

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

1. Märka ut naturreservatet i terrängen.
2. Genomföra fällning/beskärning/hamling av träd för att underhålla utsikten från etablerade utsiktplatser i enlighet med bilaga 3.
3. Flytta stenar och block när det är nödvändigt p.g.a. rasrisk över stigar och vägar.
4. Anlägga parkeringsplats och vandringsled samt sätta upp informationstavlor.
5. Gallra, röja, bedriva slätter och betesdrift i den mån markägaren inte, efter samråd med förvaltaren, själv utför dessa åtgärder.
6. Genomföra undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

I den till detta beslut hörande skötselplanen (bilaga 3) framgår i detalj var anordningar ska utföras och åtgärder vidtas.

C. Ordningsföreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet (7 kap 30 §)

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. Sätta upp tavla, plakat, affisch eller annan liknande anordning.
2. Göra upp eld på andra ställen än de som är avsedda för detta.
3. Förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning.
4. Bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar.
5. Fånga eller samla in ryggradslösa djur.
6. Utplantera växt- eller djurart.
7. Framföra motordrivet fordon annat än på befintliga vägar.
8. Rida och cykla på sådant sätt att naturvärdena skadas.

Det är vidare förbjudet att utan tillstånd:

9. Anordna lägerverksamhet.

Föreskrifter enligt ovan gäller inte i följande fall:

- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel.
- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, genomför naturinventeringar vilka även kan innebära insamling av arter i vetenskapligt syfte.

Beskrivning av naturreservatet

Naturförhållanden

Mössebergs sydöstvända branter och sluttningarna är klädda med lövskog. För många organismer har den sammanhängande, långsträckta lövskogen i branten runt berget ett högt naturvärde inte minst i funktion som spridningskorridor. Lövskogen är ädellövträdsdominerad med ett stort inslag av ask, alm, lönn, lind och ek. Triviala trädslag som asp och björk ökar som regel ju längre ned i sluttningen man kommer. Buskskiktet är ofta välutvecklat och består främst av hassel, måbär och skogstry. Inslag finns även av hagtorn, nypon och tibast. Ett fältskikt bestående av huvudsakligen örter (frisk och torr örttyp), finns framför allt i och nedanför bergets branter. På några platser är fältskiktet artrikt med lundväxter som blåsippa, vitsippa, trolldruva, skogsviol, hässlebrodd m.m. Arten guckusko finns också inom området. Vid de riktigt branta delarna ovanför kurorten finns sällsynta kärlväxter som stenfrö och rutlåsbräken. Generellt brukar skogar kunna hysa en mängd "mikromiljöer" som också är gynnsamma för artrikedomen av kryptogamer. I detta område är det främst mikromiljöer som block och bergssidor som är väl representerade (medan exempelvis gamla träd och död ved är underrepresenterade).

Mörk baronmossa som lever på främst basiska bergarter, förekommer också ganska rikligt i området och är ett exempel på en art som gynnas av blockigheten här. Denna art som är något av en karaktärsart för Västergötlands platåberg är väldigt sällsynt i landet i övrigt. Att den mörka baronmossan finns i området över huvud taget och nu är spridd i större delen, visar att området haft kontinuitet av skuggig lövskogsmiljö. Bergsplatån är fortfarande relativt öppen. Förutom öppna artrika betesmarker finns flera ytor med hävdgynnade arter, varav flera är säll-

synta. Norra delen av platån är i huvudsak skogsklädd. Förutom ädellövdominerad skog och lite lövsumpskog finns ett mindre parti med planterad gran och några hyggen.

Kulturhistoriska värden

Mössebergsparken samt kurorten hyser stora kulturhistoriska värden, vilket medförde att parken byggnadsminnesförklarades 1979. I Mössebergsparken finns en fast fornlämning i form av en minnessten. I kanten på Mössebergspatån på fastigheten Friggeråker finns ett minneskors av järn som är klassat som övrig kulturhistorisk lämning. I hela området finns det rikligt med stenmurar och på fastigheten Jättene finns en fädrev som vittnar om att området tidigare var betesmarker.

Friluftsliv

Att värna om det rörliga friluftslivet har varit en av de viktigaste orsakerna till att kommunen under årens lopp förvärvat fastigheter på berget. Östra delen av Mösseberg och i princip hela reservatsområdet har därmed blivit kommunens främsta område för det rörliga friluftslivet. På platån och sluttningen närmast Falköping finns också flera verksamheter och anläggningar av stor vikt för turismen. Däribland kan nämnas djurparken, slalombacken, campingplatsen och ett väl utbyggt stig- och spårssystem. Stigar och spår genomkorsar flera av delområdena som beskrivs i planen. Mösseberg är av stor betydelse för kommunen och kommunens invånare. Omgivningarna och miljön är viktiga för såväl Falköpingsborna som för turister.

Planeringsbakgrund

Riksintressen

Mössebergs östsluttning ligger inom riksintresse för både naturvård och kulturmiljövård. Riksintresset för naturvård ”Mösseberg och Slafsan” omfattar platåbergslandskapet runt Mösseberg med kambrosiluravlagningar och består bland annat av ett småskaligt odlingslandskap med värdefulla naturbetesmarker. Riksintresset för kulturmiljövård omfattar hela kambrosilurområdet kring de västgötska platåbergen. Riksintresset grundar sig på att det är en kulturhistorisk region som med ett brett innehåll speglar väsentliga skeden i landets agrara och förindustriella landsbygdshistoria.

Kommunal översiktsplan och detaljplaner

Naturreseptatet Mössebergs östsluttning ligger väl i linje med kommunens översiktsplan såväl när det gäller naturvård som rörligt friluftsliv. Tre detaljplaner berörs av naturreseptatet. I detaljplan för Trollet 4 har marken beteckningen kommunalt naturreseptat. I detaljplan för Mössebergsparken och kvarteret Stackmyran har marken beteckningen naturmark. Beslutet om föreskrifter och skötselplan för Mössebergs östsluttning är väl förenliga med besluten om detaljplaner.

Byggnadsminne

Mössebergsparken byggnadsminnesförklarades 1979. Beslutet innebär att byggnaderna inte får rivras, flyttas eller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras, samt att byggnaderna ska underhållas så att de inte förfaller. De områden kring byggnaderna som avgränsas av byggnadsminnets gräns ska hållas i sådant skick att byggnaderna utseende och karaktär inte förvanskas. Falköpings kommun har i samarbete med Länsstyrelsen tagit fram ett vårdprogram för Mössebergsparken under 2013. Beslutet om föreskrifter och skötselplan för Mössebergs östsluttning är väl förenliga med både vårdprogrammet och med beslutet om byggnadsminnesförklaringen.

Internationell betydelse

Mössebergs östsluttning ingår i Natura 2000-området Mössebergs östsluttning, SE0540158.

Övrigt

I områdets norra del finns ett par nyckelbiotoper som finns redovisade i den inventering som Skogsstyrelsen utfört.

Ärendets handläggning

Falköpings kommun beviljades 150 000 kr i statliga bidrag till ett lokalt naturvårdsprojekt 2012. I projektet ingick att bilda naturreservat och att ta fram nya föreskrifter och en skötselplan, utföra gränsmarkeringar, samt att ta fram reservatsskyltar och övriga informationsskyltar. En stor del av området ingår i det ekologiska nätverket Natura 2000. I bevarandeplanen för Natura 2000-området framhålls att det är lämpligt att skydda området som ett kommunalt naturreservat eftersom det är tätortsnära och lättillgängligt. Samråd angående förslaget till föreskrifter och skötselplan har skett med Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Av bilaga 8 framgår vilka remissinstanser som har beretts tillfälle att yttra sig i ärendet.

Skälen för Falköpings kommuns beslut

Mössebergs östsluttning har mycket höga naturvärden som främst grundar sig på ädellövskogarna. Området är dessutom tätortsnära och är en del av det viktigaste rekreationsområdet inom kommunen. En stor del av området ingår i EU:s ekologiska nätverk Natura 2000. Målet med detta område är att bevara och utveckla ett ädellövskogsrikt varierat område till huvuddelen etablerat i brantmiljö samt rikkärrsmiljöer och lokaler för guckusko.

Miljömål

Naturreservatet bidrar till att uppnå de av riksdagen antagna miljömålen Levande skogar delmål 12.1, Myllrande våtmarker delmål 11.1 och Ett rikt växt- och djurliv delmål 16.1.

Intresseprövning

Falköpings kommun har bedömt att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken finner Falköpings kommun att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Hushållningsbestämmelser

Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken och med den för området gällande översiktsplanen. Reservatsbildningen är också förenlig med beslutet om byggnadsminnesförklaring av Mössebergsparken.

Upplysningar

Dispens från föreskrifterna m.m.

Om det finns särskilda skäl får Falköpings kommun medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med reservatet. Om det finns synnerliga skäl får Falköpings kommun helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservat (7 kap 7 § miljöbalken).

Annan lagstiftning gäller som vanligt

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning som vanligt. Lagar och föreskrifter som bedöms vara av särskild betydelse för att syftet med naturreservatet ska uppnås är t.ex. följande:

- För att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-området krävs tillstånd. Undantag är verksamheter eller åtgärder som direkt hänger samman med, eller är nödvändiga för, skötseln och förvaltningen av det särskilda bevarandeområdet. Länsstyrelsen får lämna tillstånd endast om vissa villkor är uppfyllda. (7 kap 28a, 28b och 29 §§ miljöbalken).
- Regler om körning i terräng i terrängkörningslagen och terrängkörningsförordningen.
- Regler om fridlysning av växter och djur i miljöbalken och artskydds-förordningen.

Förvaltare och förvaltningsuppgifter

- Förvaltare är Falköpings kommun.
- Naturreservatets gränser märks ut i terrängen genom förvaltarens försorg, enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
- Förvaltningen bedrivs enligt den skötselplan som fastställts av Falköpings kommun. Skötselplanen ska ligga till grund för naturreservatets skötsel och ska vid behov revideras.